

๒

พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

นโม.....

อิติปิโส ภควา.....

หลวงพ่อดำปากน้ำ แสดงเรื่องพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ตามลำดับพระบาลี เริ่มตั้งแต่ “อิติปิโส ภควา” ไปจนจบ โดยเน้นประโยชน์ในทางปฏิบัติ

“คุณ” หมายถึง ความดีความงาม ที่ควรเคารพบูชา

ความดีความงามของพระพุทธเจ้า มี ๙ ประการ

ความดีความงามของพระธรรม มี ๖ ประการ

ความดีความงามของพระอริยสงฆ์ มี ๙ ประการ

พระพุทธคุณ

พระพุทธเจ้า เป็นที่เคารพสักการะของเทวดา อินทร์ พรหม และ มนุษย์ มิใช่เพราะพระองค์เป็นกษัตริย์ แต่เพราะการสละออกบรรพชา ประกอบพระมหาวีริยะแรงกล้า จนบรรลุพระโพธิญาณ ได้ตรัสรู้มหาโพธิ์ ในวันเพ็ญเดือน ๖ คุณความงามความดีของพระองค์ได้บังเกิดขึ้นตั้งแต่วันนั้น จนกระทั่งเสด็จปรินิพพาน นี่เป็นเหตุโดยย่อ เมื่อแยกออกรวมเป็น ๙ ประการ คือ

๑. อรหิ

เป็นเนमितกนาม เกิดขึ้นเอง พร้อมกับที่ทรงบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ แปลได้ ๒ นัย คือ “ไกล” และ “ควร”

๑.๑ ไกล หมายถึงไกลจากกิเลส หรือพ้นจากกิเลส เปรียบเทียบได้หลายประการ คือ

- พระองค์บริสุทธิ์ผุดผ่อง ดังแท่งทองชมพูนุท หรือใสเหมือนดวงแก้วอันหาค่ามิได้
- ประกอบด้วย **“ตาทิโน”** คือ เป็นผู้คงที่ไม่หวั่นไหว แม้จะเอาของหอม และของเหม็น

ชโลมพระวรกายทั้ง ๒ ด้าน พระหฤทัยของพระองค์ก็ไม่ทรงแปรผัน

- **“อินทขีรูปโม”** พระทัยมั่นคงดั่งเสาเขื่อน แม้พายุมาทั้ง ๔ ทิศก็ไม่เคลื่อน

การ “ไกล” หรือละกิเลสของพระองค์ หลุดเป็นชั้นๆ ตั้งแต่กิเลสในกายมนุษย์ถึงกายภายในต่างๆ เป็นลำดับไป

กิเลสในกายมนุษย์ คือ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ

กิเลสในกายทิพย์ คือ โลภะ โทสะ โมหะ

กิเลสในกายรูปพรหม คือ ราคะ โทสะ โมหะ

กิเลสในกายอรูปพรหม คือ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย

เมื่อเข้าถึงกายธรรม หรือ ธรรมกาย ชั้นโคตรภูจิต เรียก โคตรภูบุคคล

โคตรภูบุคคลเดินสมาบัติ เพ่งอริยสัจสี่ เข้าไปทุกกาย เป็นอนุโลมปฏิโลม เมื่อหลุดพ้นจากกิเลส
 สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ก็ตกศูนย์เป็นพระโสดาบัน
 กายพระโสดาบัน ละกิเลสสามราคะ พยาบาท ชั้นหยาบ
 กายพระสกิทาคามี ละกิเลสสามราคะ พยาบาท ชั้นละเอียด
 กายพระอนาคามี ละรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา จึงเลื่อนเป็นพระอรหันต์
 เข้าถึงกายพระอรหันต์ จิตพระองค์ผุดผ่อง ไกลจากกิเลส

๑.๒ ควร คือ เป็นผู้ที่เราสมควรบูชาไว้เหนือสิ่งใด

๒. สมมาสมพุทฺโธ

แปลตามศัพท์ว่า “ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ” หรือ “ตรัสรู้เองโดยถูกต้อง” หรือ “รู้ถูก
 เอง”

“พุทฺโธ” แปลว่า **“ตรัสรู้”**

มีความหมายมากกว่าคำว่ารู้แจ้ง เพราะลึกซึ้งมากกว่ารู้ จึงเติมคำว่า “ตรัส” หน้า “รู้”
 พระบาลีในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรกล่าวถึงคุณวิเศษ ๕ ประการ คือ

จกฺขุ ฌาณํ ปญฺญา วิชฺชา อาโลโก....

รวมเป็นคำแปลคำเดียวว่า “พุทฺโธ”

พุทฺโธ จึงอาจแปลว่า “ทั้งรู้ ทั้งเห็น” เพราะจกฺขุ ฌาณํ คำนั้น

ในมหาสติปัฏฐานสูตร ใช้คำว่า **ชานตา ปสฺสตา....**

เป็นเหตุสนับสนุนว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น ไม่ใช่รู้เฉยๆ แต่ทั้งรู้ทั้งเห็น

พระองค์เห็นด้วยตาธรรมกาย

“สัม” นำหน้า “พุทธะ” เพื่อแสดงว่า ตรัสรู้เอง ไม่มีใครสอน

- พระองค์เห็นด้วยตาธรรมกาย เป็นการเห็นโดยพระองค์เอง สิ่งที่เห็นตรงตามความเป็นจริง
 ไม่ใช่คาดเดาหรืออนุมาน จึงได้ชื่อว่า ตรัสรู้ หรือ “สมมาสมพุทฺโธ” ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ

- พระองค์ตรัสรู้เองได้ เพราะความเป็น อรหิ เมื่ออำนาจสมาธิ ทำให้จิตของพระองค์หลุด
 พ้น จากอาสวะแล้ว จิตของพระองค์ก็ใส บริสุทธิ์ ผุดผ่อง เพราะหยุดนิ่งนั่นเอง จึงมีสิ่งหนึ่งผุดขึ้นใน
 นิ่ง ทำให้ “รู้” พระองค์ก็รู้ตามนั้นไป น้ำขุ่น แม้อิฐสักก้อนหนึ่งอยู่ก้นโอ่ง เราย่อมมองไม่เห็น แต่
 เมื่อน้ำนั้น นอนนิ่งใสบริสุทธิ์แล้ว แม้แต่เข็มอยู่ก้นโอ่งเราก็ก็นึกเห็น

“สมมา” นำหน้า “สมพุทฺโธ”

“สมมา” แปลว่า “โดยชอบ” หรือ “โดยถูกต้อง”

พระองค์ตรัสรู้อะไร มีเหตุผลยืนยันกันได้เสมอ จึงถูกต้องไม่คลาดเคลื่อน

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ทั้งเหตุและผล

พระองค์ตรัสรู้ ทั้งเหตุที่ทำให้เกิดสุขและทุกข์พระองค์ตรัสรู้ ทั้งเหตุไม่สุขไม่ทุกข์ หรือสภาพ
 เป็นกลางๆ เรียกว่า อัพยาทุกต

เหตุให้เกิดสุข ทรงเรียกว่า อโลกะ อโทสะ อโมหะ เพราะเป็นฝ่ายกุศล เหตุให้เกิดทุกข์เรียก
 โลกะ โทสะ โมหะ เป็นฝ่ายอกุศล

ปุถุชนมักรู้กันแต่ผล สاءเหตุไม่มีใครถึง เช่น ทำโจรกรรมแล้วต้องไปรับโทษ ก็รู้กันชั้นหยาบๆ

ว่า ผลที่ต้องได้รับทุกข์ คือ ต้องโทษนั้น เนื่องมาจากโจรกรรม แท้จริงเหตุเท่านั้นไม่พอ เพราะโลกเป็นมูลเหตุ แต่ก็ยังไม่พอ ต้องสาวไปว่าทำไมโลกจึงครอบงำเขาได้ ก็เพราะใจเขาสกปรก ทำไมใจเขาสกปรก เพราะเขาไม่ประพฤติตามโอวาทของพระบรมศาสดาที่ให้รักษาศีล อาจเพราะไม่ได้อ่าน หรือฟังธรรม เป็นต้น

พระองค์ทรงสอนไว้ละเอียด ให้รู้ถึงเหตุผล ว่าผลเกิดจากเหตุใด ทรงมีแนวสอนให้ปฏิบัติเพื่อละเหตุให้เกิดทุกข์ บำเพ็ญเหตุให้เกิดสุข ตลอดจนวิถีทางดับเหตุทั้งปวง เรียกว่า “นิโรธ”

มูลรากฝ่ายเกิดหรือสมุทัย คือ อวิชชา

ในทางดับ หรือ นิโรธ คือ ดับอวิชชา

อวิชชาจึงเหมือนต้นไฟ ดับตัวเดียวจะดับได้หมด

คำสอนของพระองค์จึงอยู่ที่ว่า **ให้ผู้ปฏิบัติทางกำจัดอวิชชาเสีย จึงจะพ้นจากวัฏฏสงสาร**

พระอุทานอันเป็นบุคคลาธิฐานสั้น ๆ มีว่า

“ท่านนายช่างไม้ คือ ตัณหา เราเจอตัวท่านแล้ว ท่านหมดโอกาสที่จะมาสร้างปราสาท คือ อตตภาพร่างกายเราแล้ว กระจุกซี่โครงท่าน คือ กิเลส เราหักกรอบหมดแล้ว ยอดปราสาท คือ อวิชชา เราก็อธิ์ทำลายหมดแล้ว จิตของเราปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เราถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งตัณหาแล้ว”

๓. วิชาจรณสมปนโน

แปลว่า พระองค์ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ

ก. วิชา หมายถึง ความรู้ที่กำจัดมิดเสีย

“มิด” หมายถึงเอารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ (ขั้น ๕)

“วิชา” ความรู้ ตรงข้ามกับ “อวิชา” คือ ไม่รู้

เมื่อมี “อวิชา” ก็ไม่รู้ถูกหรือผิด ไม่รู้ดีดชั่ว ปัจจุบัน อนาคตของ สังขาร ไม่รู้ปฏิจสมุปบาท และอริยสัจ ๔ เพราะมีอุปาทาน (ยึดมั่น) ขั้น ๕ ให้มิด ไปนิพพานไม่ได้

ถ้าปล่อยขั้น ๕ ไม่ได้ ก็พ้นจากภพไม่ได้ ต้องมีตนเวียนว่ายตายเกิดในกามภพ รูปภพ อรูปภพ เป็นพวกมิด รวมทั้งสัตว์เดรัจฉาน สัตว์นรก ที่มีตมหนัก

วิชา แบ่งเป็น ๓ คือ

๓.๑ วิปัสสนาวิชา

๓.๒ มโนมยิทธิวิชา

๓.๓ อิทธิวิธีวิชา

ถ้ารวมอภิญาด้วยเป็น ๘ คือ

๓.๔ ทิพพจักขุวิชา

๓.๕ ทิพพโสตวิชา

๓.๖ ปรจิตตวิชา (เจโตปริยญาณ)

๓.๗ ปุพเพนิวาสานุสสติวิชา

๓.๘ อาสวักขยวิชา

๓.๑ วิปัสสนาวิชา

“วิปัสสนา” ตามศัพท์แปลว่า เห็นแจ้ง เห็นพิเศษ
อีกนัยหนึ่ง คือ เห็นนามรูปต่างๆ และเห็นแจ้งว่าเป็นของไม่เที่ยง เต็มไปด้วยทุกข์และเป็นอนัตตา

เห็นได้อย่างไร ?

ต้องหลับตาเอาใจจรดที่ศูนย์กลางดวงธรรม หรือดวงปฐมมรรค เพราะเห็น จำ คิด รู้ อยู่ที่นี้ อยู่ที่ตำแหน่งศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ ถูกส่วนก็จะเห็นกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม ซ้อนเป็นชั้นๆ เข้าไป ถึงกายอรูปพรหมเป็นชั้นสมณะ ยังไม่เห็นแจ้ง เพราะยังเป็นกายในโลก ยังติดอยู่ในกระเปาะภพของตัว ทำให้มีติดอยู่ เหมือนลูกไก่ในกระเปาะไข่ที่บังตัวเองไว้

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรต่อไป เพราะเห็นว่ายังมีอะไรดียิ่งกว่านั้น จนบรรลุวิปัสสนาวิชา เมื่อเห็นนามรูปด้วยตาธรรม พระองค์ได้หลุดจากกระเปาะไข่ คือโลกได้แจ้ง พระองค์รู้ด้วยญาณธรรม เป็นการเห็นก่อนรู้ ส่วนกายในโลกรู้ด้วยวิญญาณ

“เห็นด้วยตามนุษย์ ไม่ทำให้บรรลุมรรคผลได้ อย่างมากก็เป็นเพียงปัจจัย
เพื่อจะให้บรรลุมรรคผลเท่านั้น การเห็นด้วยตาทิพย์ ตารูปพรหม และอรูปพรหม
ก็เช่นเดียวกัน เป็นเพียงปัจจัยเพื่อให้บรรลุมรรคผลเท่านั้น **ต้องเห็นด้วยตา ธรรม
กาย จึงจะบรรลุมรรคผลได้”**

พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนเน้นไปในทางอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพื่อตะล่อมให้ผู้มีปัญญาสอดส่องเห็นนิจจัง สุขัง อัตตา ต่อไปเอง ดังเช่น มีคน ๒ คนยืนอยู่ คนหนึ่งสูง คนหนึ่งเตี้ย ถ้าเราบอกว่าเรา รู้จักคนสูง เขาก็ยอมเข้าใจเองว่า คนที่เราไม่รู้รู้จักคือคนเตี้ย

อนิจจัง จึงบอกนิจจัง ทุกขังบอกสุขัง อนัตตาบอกอัตตา

และ ธรรมกาย คือนิจจัง สุขัง อัตตา

ต้องปล่อยอุปาทาน ที่เรียกว่า “ติด” ปล่อยได้เรียก “หลุด” เพราะพ้นจากโลก เข้านิพพาน ปล่อยหมดให้เห็นความจริงของขั้น ๕ ด้วยตาธรรมกาย จึงเป็น “วิปัสสนาวิชา” ๑๐ ประการ

๓.๒ มโนมยิทธิ

แปลว่า ฤทธิ์ทางใจ เมื่อมีธรรมกาย ทำให้ใจมีฤทธิ์านุภาพสูงจากธรรมดา นึกให้เป็นอย่างไร ก็เป็นไปตามนึก เช่น พระพุทธเจ้าเสด็จจากดาวดึงส์ นึกให้เทวดาเห็นมนุษย์ และมนุษย์เห็นเทวดา

๓.๓ อิทธิวิธี

แปลว่า แสดงฤทธิ์ให้ปรากฏต่างๆ เช่น เนรมิตจักร เนรมิตพระกาย หรือปราสาทราชฐาน ครั้งทรงทรมานพระเจ้าชมพูบดีให้ลดทิฏฐิมานะก่อนแสดงธรรม

๓.๔ ทิพพจักขุ

แปลว่า ตาทิพย์ เห็นอะไรๆ ได้หมดทั้งใกล้ไกล เช่น คราวที่พระมหะเวศรจำแลงตัวให้เล็กไป ซุก อยู่ในเมล็ดทรายใต้เชิงเขาพระสุเมรุ พระองค์ก็ทรงเห็น แล้วเอาฝ่าพระหัตถ์ซ้อนออกมา พร้อมเมล็ดทราย

ตาทิพย์นี้ พระสาวกก็มีได้ด้วยการใช้ตามนุษย์ ช้อนตาของกายต่างๆ แล้วเอาตาธรรมกายดู

๓.๕ ทิพพโสต

แปลว่า หูทิพย์ ใครจะพูดอะไรที่ไหนได้ยินหมด โดยเอาแก้วหูกายมนุษย์ ทิพย์ พรหม อรูป-พรหม ช้อนกันตลอดแก้วหูธรรมกาย

๓.๖ ประจิตตวิชชา

แปลว่า ความรู้ที่สามารถทำให้ล่วงรู้วาระจิตของผู้อื่นได้ เช่นพวกยักษ์คิดจะตั้งปัญหาถามพระศาสดา ถ้าแก้ไม่ได้จะจับโยนข้ามมหาสมุทร แต่ว่าพระองค์กลับถามเสียก่อนว่า ปัญหาที่ท่านรู้มาจากพระกัศสปสัมมาสัมพุทธเจ้า

๓.๗ ปุพเพนิวาสวิชชา

แปลว่า ความรู้ที่ระลึกชาติหนหลังได้ เป็นอะไร เกิดที่ไหนมาแล้วบ้าง เช่น เวสสันดรชาดก

๓.๘ อาสวักขยวิชชา

แปลว่า ความรู้ที่ทำลายอาสวะให้หมดสิ้น คือ กามาสวะ ภวาสวะ ภิภวาสวะ อวิชชาสวะ ไม่เหลือในใจพระองค์เลย

ข. จรณะ แปลว่า ประพฤติหรือธรรมควรประพฤติ

พระองค์ประกอบด้วยจรณะ มี ๑๕ ประการ คือ

๑. คีลสังวร คือ สำรวมในพระปาฏิโมกข์

๒. อินทริยสังวร คือ สำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มิให้อารมณ์ที่จะชักความชั่วเข้ามาติดได้ โดยไม่ต้องฝืน

๓. โกชเนมัตตัญญูตา คือ ประมาณในการบริโภคพอสมควร

๔. ชาคริยานุโยค ทรงประกอบความเพียร ทำให้พระองค์รู้สึกพระองค์ นิ वर्ณเข้าครอบงำไม่ได้

๕. สัทธา ทรงประกอบด้วยศรัทธาอย่างอุกฤษฏ์ ทรงบำเพ็ญทานของนอกกาย ทานอุปการะมี ด้วยการสละเลือดเนื้อเมื่อทำความเพียรและสละได้ถึงชีวิตเป็นทานปรมัตถบารมี

๖. สติ ได้แก่ สติวินัย พระองค์ไม่เผลอในกาลทุกเมื่อ ทั้งเดิน ยืน นั่ง นอน ในมหาสติปัฏฐานสูตร ท่านหมายเอาสติถึง กาย เวทนา จิต ธรรม

๗. ทิริ การละอายต่อความชั่ว

๘. โอตตปปะ สะดุ้งกลัวต่อบาป

๙. พาหุสัจจะ ฟังมาก นับแต่ครั้งสร้างบารมี ทรงเอาใจใส่ฟังธรรมจากสำนักต่างๆ เช่น ที่สำนักอาฬารดาบส อุทกดาบส ก็ได้เรียนรูปร่าง อรูปธรรม

๑๐. อปัททโม ความเพียรไม่ละลด เช่น ทรงบำเพ็ญพุทธรกัจ ๕

- เวลาเข้าบิณฑบาต
- เวลาเย็นทรงธรรม
- เวลาค่ำทรงประทานโอวาทแก่ภิกษุ
- เวลาเที่ยงคืนทรงเฉลยปัญหาเทวดา
- เวลาใกล้รุ่งพิจารณาเวไนยสัตว์ที่จะพึงโปรด

๑๑. ปัญญา มีความรู้เห็นกว้างขวาง หยั่งรู้เหตุและผลถูกต้องไม่ผิดพลาด

๑๒ - ๑๕ รูปฌาน ๔ เป็นโลกีย์ปัญญาที่ทรงเรียนมานจากตาบส มีอัปนาสมาธิ เป็นต้น พระองค์ได้อาศัยประโยชน์นำสู่โลกุตตระ ด้วยการหยั่งรู้จากญาณธรรมกาย อันเป็นส่วนที่พระองค์ ตรัสรู้เองภายหลัง

๔. สุกโต แปลได้หลายนัย คือ

๔.๑ ไปดีแล้ว

หมายถึง พระองค์ประพาศิทธิบริสุทธิทั้งกาย วาจา ใจ สม่่าเสมอทุกๆ ชาติ ดับขันธจากชาติ หนึ่ง ไปสู่สุคติ ทุกชาติ หรือพระองค์ดำเนินกาย วาจา ใจ ในแนวอริยมรรค คือมรรคมีองค์ ๘ ย่อเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา ย่อเหลือดวงปฐมมรรค เมื่อหยุดหนึ่งจนกิเลสของกายในโลก (๘ กายแรก) เข้าไป ทำให้ขุ่นไม่ได้ จึงเข้าถึงธรรมกาย

จิตของธรรมกายเป็นมรรคจิต ญาณธรรมกายเป็นมรรคปัญญา

ธรรมกายเข้าสมาบัติ ดูริยสัจ เข้าถึงโสดา สกิทาคา อนาคา จนตกศูนย์เป็นพระพุทธเจ้า เรียกสุกโต

๔.๒ ไปสู่ที่ดี

หมายถึง ไปอยู่แดนอันเกษม คือ “นิพพาน”

เมื่อธรรมกายหยุดถูกส่วนตกศูนย์ จะมีอายตนะ คือ “อายตนะนิพพาน” ดึงดูดธรรมกาย ที่ตกศูนย์นั้น เข้านิพพานอยู่เบื้องนี้จ แม้ในขณะมีพระชนม์ หรือเมื่อจะดับขันธเข้าสมาบัติ ก็ได้ชื่อว่า ไปสู่แดนเกษม

๔.๓ ทรงพระดำเนินงาม

เมื่อครั้งทรงพระดำเนินไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนะ โดยการย่างพระบาท พระฉัพพรรณรังสีรุ่งโรจน์ แม้สัตว์ ๔ เท้าก็พลันตกตะลึง

๔.๔ ไปสู่ที่โหนดที่นั่น

คราวที่เมืองไพศาลี เกิดไข้ทรพิษระบาด ผู้คนล้มตายจนซากศพเกลื่อนกลาด พวกเจ้าลิจฉวี ขอให้พระองค์มาช่วย คือนั้นเทวดาช่วยบันดาลให้ฝนตก ชัดซากศพ และทำความสะอาดจนหมด รุ่งเช้าพระองค์ไปถึงก็สะอาดทั้งเมือง แล้วจึงรับบิณฑบาต เจริญพระปริตร และเจริญพระพุทธมนต์ อมนุษย์ก็ปลาสนาการไปหมด

๕. โลกวิทู

แปลว่า “รู้แจ้งซึ่งโลก”

“โลก” มีความหมายว่า

- เป็นที่ก่อแห่งสัตว์ เพราะเป็นที่เกิดที่อยู่ของสัตว์
- เป็นที่ก่อผลแห่งสัตว์ เพราะเป็นที่ซึ่งสัตว์ก่ออกุศลและกุศล เฉพาะโลกมนุษย์ที่มนุษย์

อาศัยสร้างบุญ แล้วส่งผลไปสวรรค์ บำเพ็ญบารมีไปนิพพาน ถ้าสร้างบาปก็ไปนรก

โลกแบ่งเป็น ๓ คือ

- ๕.๑ สังขารโลก
- ๕.๒ สัตวโลก
- ๕.๓ โอกาสโลก

๖. อนุตตโรปริสทมมสารถิ

พระองค์เปรียบเสมือนสารถิผู้ฝึกสอนคนเป็นอย่างดี คือ ทรงมีพระปรีชาญาณ ฝึกสอนคนให้เป็นคนดี จนบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ย่นคำสอนเป็น **ศีล สมาธิ ปัญญา** ด้วยอุบายสอนต่างๆ ให้ตรงกับนิสัย เช่น ทรงเนรมิตนางฟ้าล่อพระนันทกุมาร ผู้มีนิสัยทางราคะจริต เป็นกุศโลบายให้เบื่อหน่ายในรูป

- ใช้อิทธิปาฏิหาริย์ ปราบพระยานาคพ่นพิษให้พ่ายแพ้ ทำให้อุรุเวลกัสสปะเสื่อมใส
- การแสดงจงกรม คือเดินอยู่บนน้ำ แล้วเหาะขึ้นบนอากาศ แล้วลอยลงมาสู่เรือของอุรุเวลกัสสปะและบริวาร เพื่อให้รู้ว่าทางที่ไปไม่ใช่ทางไปมรรคผล จนอุรุเวลกัสสปะละทิฐิ ขอบวชในพระศาสนา ทั้งนทีกัสสปะและคยากัสสปะก็ตามมาอีก ทำให้ทรงสามารถปักหลักศาสนาในกรุงราชคฤห์

๗. สตุถาทวมานุสฺสาณํ

แปลว่า พระองค์เป็นบรมครูแห่งเทวดา และมนุษย์โดยเห็นได้จากพุทธกิจ ๕ ประการ ที่กล่าวมา แล้วว่า ยามเย็นและค่ำ เป็นครูของมนุษย์ ยามเที่ยงคืน เป็นครูของเทวดา

ในมงคลสูตร ยืนยันอีกว่า แสดงมงคลสูตรเพราะเทวดามาเฝ้าและยกปัญหาว่าอะไรเป็นมงคล

๘. พุทฺโธ

แปลได้หลายนัย แต่ในที่นี้แปลว่า “เป็นผู้บาน” หรือ “เป็นผู้เบิกบานแล้ว”

บานนั้นเปรียบด้วยดอกบัว เมื่อพระองค์ประกอบความเพียร ยังไม่ตรัสรู้ เปรียบเหมือนยัง เป็นดอกบัวตูม พอตรัสรู้ก็เป็นบัวบาน พระกมลก็เบิกบานเต็มที่

๙. ภควา

แปลว่า “หัก” หรือ “แจก”

“หัก” หมายความว่า พระองค์หักเสียได้ ซึ่งสังสารจักร คือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ซึ่งเป็นกำลังดันให้หมุนเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสาร พระองค์จึงพ้นจากภพ ๓ ออกสู่นิพพาน

“แจก” หมายความว่า เมื่อพระองค์ตรัสรู้ ทรงรู้แจ้งสามารถจำแนกแยกแยะธรรมส่วนที่ละเอียดให้เห็น เช่น ทรงจำแนกขันธ ธาตุ อายตนะ จิต เจตสิก รูป นิพพาน เป็นต้น รวมทั้งหลักธรรมอื่นๆ ให้สาวก รู้เห็นและปฏิบัติสืบมา

พระธรรมคุณ

๑. สวากขาโต ภควตา ธมฺโม

ธรรมในที่นี้ กล่าวเฉพาะ “พระสัทธรรม”

“สวากขาโต” แปลว่า “ธรรมที่พระองค์กล่าวดีแล้ว” หมายความว่า ธรรมที่พระองค์ตรัสสอนล้วนส่งผลให้ผู้กระทำตามได้รับความร่มเย็นเป็นสุขทั้งทางโลกและทางธรรม

ธรรมที่พระองค์ตรัสสอน ได้ชื่อว่า “สวากขาตธรรม” มีอริยมรรคเป็นต้น

พระสัทธรรม แบ่งเป็น ๓ หมวด คือ

ปริยัติธรรม ได้แก่ คำสั่งสอนอันเป็นแนวทางไปสู่ปฏิบัติ

ปฏิบัติธรรม ได้แก่ คำสอนที่บ่งวิธีการปฏิบัติโดยตรง มีผลส่งให้ถึงปฏิเวธ

ปฏิเวธธรรม ได้แก่ การรู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริง ทั้งหมด

๒. สนฺทิฎฺฐิโก

แปลว่า คำสอนของพระองค์นั้น ผู้ใดปฏิบัติตามผู้นั้นจะเห็นผลได้ด้วยตนเอง เห็นแทนกันไม่ได้

๓. อกาลิโก

ผู้ใดปฏิบัติ ผู้นั้นย่อมได้รับผลเสมอโดยไม่จำกัดเวลาว่ามีเขตเพียงนั้นเพียงนี้

๔. เอหิพัสสึโก

เพราะเหตุว่าเป็นของดี ของจริง เมื่อผู้ใดปฏิบัติได้แล้ว จึงเป็นเสมือนสิ่งที่น่าจะเรียก บอก คนอื่นมาคว่า นี่ดีจริงอย่างนี้

๕. โอปนยิโก

เมื่อดีจริงก็ควรน้อมนำของดีจริงที่พบแล้วเข้ามาไว้ในตน คือยิ่งถือปฏิบัติเรื่อยไปไม่ละวางเสีย

๖. ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ

ธรรมนั้นถึงรู้ได้เฉพาะด้วยตนเอง คล้ายข้อ ๒ แต่ข้อนี้เน้นอาการรู้ คือ ผู้ปฏิบัติตามธรรม จะรู้ว่าธรรมดีจริง และได้ผลเป็นอย่างไร เกิดจากการปฏิบัติของตนเอง ด้วยใจของตนเอง เป็นรสทางใจ ที่แม้แยกเย็นเป็นสุขปานใด ก็เล่าให้ใจเราเป็นอย่างเขาไม่ได้

พระสังฆคุณ

สาวกตามความหมายในบทสังฆคุณ กล่าวเฉพาะอริยสาวกเท่านั้น

สาวกของพระองค์ มี ๒ จำพวก

๑. ปุณฺณสาวก ได้แก่ ปุณฺณผู้ที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย แต่ยังไม่ได้บรรลุธรรม

๒. อริยสาวก แปลว่า สาวกผู้ประเสริฐ

คือ สาวกผู้ได้บรรลุธรรมวิเศษแล้ว เป็นชั้นอริยะ หรืออริยสาวก จัดเป็น ๔ คู่ ตามลำดับธรรมที่บรรลุ

๑. โสตาปัตติมรรค และ โสตาปัตติผล

๒. สกิทาคามิมรรค และ สกิทาคามิผล

๓. อนาคามิมรรค และ อนาคามิผล

๔. อรหัตมรรค และ อรหัตผล

ถ้าจัดเป็นรายบุคคล ได้เป็นอริยบุคคล ๘ หรือพระอริยสาวก ๘

พระอริยบุคคล บำเพ็ญกิจถูกส่วน เห็นดวงใส เข้าถึงกายต่างๆ จนถึงกายธรรมเป็นชั้นๆ ไป เมื่อดวงธรรมกายมนุษย์ขยายออก ได้ปฐมฌาน กายธรรมเข้าปฐมฌาน ใจธรรมกายน้อมไปในละเอียดขึ้น เกิดฌานใหม่เป็นลำดับ จนถึงฌานที่ ๘ เรียกเข้าฌานโดยอนุโลม แล้วย้อนกลับจับแต่ฌานที่ ๘ ถอยหลังมา ๑ เรียกปฏิโลม ทำดังนี้ ๗หน

ธรรมกายอยู่บนฌานที่ ๘ ตั้งแต่ ๑ - ๘ ตาธรรมกายดูอริยสัจ ๔ ถูกส่วนเข้าธรรมกายก็ตกศูนย์ เป็นดวงใส ศูนย์นั้นกลายเป็นธรรมกายพระโสดา

ธรรมกายโสดาเข้าฌาน พิจารณาอริยสัจ ๔ ในกายทิพย์ ตกศูนย์ เป็นพระสกิทาคามี ธรรมกายสกิทาคามีเข้าฌาน พิจารณาอริยสัจ ๔ ในกายรูปพรหมตกศูนย์ เป็นพระอนาคามี ธรรมกายอนาคามีเข้าฌาน พิจารณาอริยสัจ ๔ ในกายอรุปรหม ตกศูนย์ เป็นพระอรหัต

ขั้นพระโสดา ละกิเลสได้ ๓ คือ

๑. สักกายทิฏฐิ ละได้เพราะพิจารณาเห็นว่าสังขารเป็นเรือนอาศัยชั่วคราว แต่ธรรมกายเป็นนิจจัง สุขัง อัตตา
๒. วิจิกิจฉา เพราะเข้าถึงธรรมกาย ถอดกายที่เป็นโลกีย์ได้เป็นพระรัตนตรัยแล้ว
๓. สลัลพตปรามาส เมื่อเป็นพระรัตนตรัย ท่านไม่มียึดมั่นถือมั่นและวัตรนอกศาสนาแล้ว

ขั้นพระสกิทาคา ละเพิ่มอีก ๒ คือ

๑. กามราคะ ได้แก่ ความกำหนัดยินดีในวัตถุทาง และกิเลสทาง
๒. พยาบาทอย่างหยาบ ได้แก่ การผูกใจโกรธ

พระอนาคามี ละกามราคะ พยาบาทอย่างละเอียด

พระอรหัต ละกิเลสทั้ง ๕ ดังกล่าวได้โดยสิ้นเชิง และสังโยชนเบื้องบน ๕ คือ

๑. รูปราคะ คือ ความกำหนัดยินดีในรูปฌาน
๒. อรูปราคะ คือ ความกำหนัดยินดีในอรูปฌาน
๓. มานะ คือ ความถือตน
๔. อุทธัจจะ คือ ความฟุ้งซ่าน
๕. อวิชชา คือ ความมืด ความโง่ ไม่รู้อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสังขาร ไม่รู้ปฏิบัติสมุปบาทธรรม และอริยสัจ จึงรวมเป็น ๑๐ ประการที่พระอรหัตละได้

พระอริยบุคคลจึงเป็นผู้ที่ :-

๑. สุปฏิปันโน ท่านปฏิบัติดีแล้ว คือ ปฏิบัติตามแนวมัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางสายกลางตามที่พระบรมศาสดาดำเนินมาแล้ว ไม่หย่อนเกินไป ไม่ตึงเกินไป
๒. อรูปุฏิปันโน ปฏิบัติแล้วตรง คือการปฏิบัติมุ่งตรงสู่พระนิพพาน ไม่วอกแวกไปทางอื่น
๓. ฉายปฏิปันโน ปฏิบัติมุ่งเพื่อธรรมที่จะออกจากภพ ๓ โดยแท้
๔. สามิจิปฏิปันโน ปฏิบัติอย่างดีเลิศ เพราะท่านปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงนิพพานจริงๆ
๕. อาหุเนยโย จึงเป็นผู้ควรเคารพสักการะ
๖. ปาหุเนยโย จึงเป็นผู้ควรต้อนรับ
๗. ทกุขิณเณยโย จึงเป็นผู้ควรรับของที่เขาทำบุญ
๘. อมฺชลิกรณเณยโย จึงสมควรกราบไหว้

๙. อนุตตร ปุณณกเขตต์ โลกสส เป็นเนื่อนาบุญอันเลิศ ไม่มีอื่นจะดีกว่าอีกแล้ว
แม้กาลเวลาผ่านมานาน ก็ไม่มีอะไรเป็นข้อห้ามว่า ผู้ที่ปฏิบัติตามจะไม่ได้รับผลอย่างที่ท่าน
ได้รับ นอกจากคำกล่าวอ้างของคนเกียจคร้าน

คำว่า **“อกาลโก”** เป็นหลักฐานยืนยันว่า **ผู้ใดปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ ย่อมจะเกิดผลทุกเมื่อ**
ดังนั้นปัญหาจึงเหลือว่า **พวกเราจะปฏิบัติจริงหรือไม่เท่านั้น**

ดังพรรณนามานี้ ฟังระลึกว่าพระโอวาทในเรื่องบูชา พระองค์สรรเสริญ **“ปฏิบัติบูชา”** มากกว่า **“อามิสบูชา”** (บูชาด้วยเครื่องสักการะ)

อย่าเพียงแต่ท่องจำ อิติปิโส ภควา...หรือเพียงแต่ระลึกถึงพระคุณเหล่านี้ แต่ให้มุ่งอิทธิบาท ๔ บัณฑิต บากบั่น วิจารณ และทดลอง โดยเฉพาะในการบำเพ็ญสมาธิภาวนา

ว่าด้วยรัตนะ

“รัตนัตถ์” แปลว่า หมวดสามแห่งรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ประเสริฐ
กว่าสวัสดิคุณรัตนะในไตรภพ เพราะเป็นของทำความดีให้แก่โลกทั้งสาม

กามโลก มีรัตนะ คือ เพชร แก้ว ทั้งเป็นและตาย

“แก้วเป็น” ที่เป็นรัตนะเจ็ดของจักรพรรดิ

รูปโลก มีรัตนะให้แสงสว่างในโลกของเขา

อรุณโลก มีรัตนะให้แสงสว่างในโลกของเขา

รัตนะ จึงเป็นของทำความยินดีและปลื้มใจแก่นุชย์ เทวดา พรหม อรูปพรหม ได้เท่ากำลัง
ของรัตนะนั้นๆ

“รัตนะเป็น” ทำให้มีขึ้นได้ด้วยความเพียร ระงกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ทวีขึ้น อย่าหยุด จน
เห็น **“ศูนย์”** ที่กลางตัวเหนือสะดือ ๒ นิ้วมือ เรียก **“ดวงปฐมมรรค”** มีขนาดต่างๆ กัน โตไม่เกิน
ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ เล็กไม่เกินดวงตาข้างใน ให้หมั่นเอาใจจรดอยู่ที่ดวงนี้ ในอริยาบถทั้งสี่เท่านั้น
ใจหยุดกลางดวงปฐมมรรค จะเข้าถึงภายในกายตามลำดับ

**“หยุดให้มากที่สุดก็เจริญที่สุด หยุดต้องมีกลเม็ด หยุดดับหยาบไปหา
ละเอียดย่ำไป ไม่ใช่หยุดแล้วไม่ทำอะไร ทำหยุดในหยุดนั้นแหละหนักขึ้นทุกที
ไม่มีเวลาหย่อนจึงจะเจริญถึงที่สุดเร็ว”**

แล้วจะเข้าถึงธรรมกาย เป็นกายสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา **ผู้ใดทำกายนี้ได้ชื่อว่า เป็น อนุ
พุทธเจ้า** ตามพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้า มีหลายจำพวก

- สัพพัญญูพุทธเจ้า
- ปัจเจกพุทธเจ้า
- สาวกพุทธเจ้า
- สุตพุทธเจ้า
- พหุสุตพุทธเจ้า
- อนุพุทธเจ้า

พระรัตนตรัยและการเข้าถึง (โดยย่อ)

พระรัตนตรัย

“รัตนะ” แปลว่า แก้ว

ในที่นี้ หมายถึง แก้วที่ประเสริฐ เช่น แก้วมณีโชติรส ใครมีไว้อย่อมอึ้งอัมมกัศจรรย์ยิ่งกว่าทรัพย์ใดในโลก

การเข้าถึงพระรัตนตรัย ก็ชื่นใจ อิ่มใจนัก

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราตถาคต

- ร่างกายพระลัทธิตถะ ไม่ใช่พุทธรัตนะ ทรงทำความเพียรถึง ๖ พรรษา จึงพบรัตนะในพระองค์ คือ “กายธรรม” มีสัณฐานเหมือนพระปฎิมากรเกิดดอกบัวตูม สีเหมือนนกระจกปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกาย

ใน **อัครคัมภีร์สูตร สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค** ยืนยันความไวเช่นนั้นว่า ธรรมกายนี้เป็นชื่อตถาคตโดยแท้

ส่วนเรื่องพระวักกลี กล่าวถึง

“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา” จึงหมายความว่า

- ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ผู้นั้นเห็นเรา คือ ตถาคต หรือ
- ผู้ใดเห็นดวงธรรมนี้ ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า หรือ
- ผู้ใดเห็นธรรมกาย ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า

เพราะฉะนั้น พระวักกลีอยู่ใกล้ๆ พระองค์ หากดูด้วยตาธรรมดาก็ควรจะเห็นได้ แต่ที่แลเห็นเป็นแต่เปลือกของพระองค์ และยังตรัสว่าเป็นกายที่เปื่อยเน่า

“เรา” ในที่นี้ จึงหมายถึง “กายภายใน” คือ ธรรมกายนั่นเอง

“ผู้ที่ปฏิบัติจะตอบปัญหานี้ได้ด้วยตนเอง”

- ธรรมกาย มีสีใสเหมือนแก้ว ชื่อว่า “พุทธรัตนะ”
- ธรรมที่กลั่นออกจากหัวใจธรรมกาย ชื่อว่า “ธรรมรัตนะ”
- ดวงจิตของธรรมกาย ชื่อ “สังฆรัตนะ”

ทั้งสามมีความเกี่ยวเนื่องกัน พრაจากกันไม่ได้ ผู้ใดเข้าถึงพุทธรัตนะ ก็ได้ชื่อว่า เข้าถึงธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะด้วย

การเข้าถึงพระรัตนตรัย

เพียงแต่เลื่อมใส ท่องบ่น ปฏิญาณตน ยังไม่เรียกว่า **“เข้าถึง”** อย่างมากก็เรียก **“ขอลถึง”**

การจะเข้าถึงต้องบำเพ็ญเพียรตามพระบรมศาสดา จนบรรลุกายธรรม ด้วยการเพียรเสมอในทุกอิริยาบถ อย่าหยุด อย่าท้อแท้ ผลจะเกิดวันหนึ่ง คือ รู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตัวเอง

การปฏิบัติเช่นนี้ไม่พ้นวิสัยของมนุษย์ เพราะในปัจจุบัน ผู้ที่ได้ธรรมกายก็มีอยู่มาก ถามเขาเหล่านั้นได้ว่า ผู้ที่ได้ธรรมกายมีความอิมเอิบและสุขกายใจเพียงไหน จะได้รับรู้ด้วยว่า ศีล สมาธิ ปัญญาจริงแค่ไหน

ตนเป็นที่พึ่งของตน

อัตตา (ตน) มี ๒ อย่าง คือ

๑. **อัตตาสมมุติ** คือ กายโลเกีย ตั้งแต่กายมนุษย์ ทิพย์ พรหม อรูปพรหม เพราะมีการเกิดตาย
๒. **อัตตาแท้** คือ กายโลกุตตระ หรือ ธรรมกาย
“ธรรมกาย นี่แหละ คือ อัตตาแท้ หรือ ตนแท้”

การรักษาไตรทวาร

“**ไตรทวาร**” แปลว่า ประตูทั้งสาม หมายถึง กาย วาจา ใจ

กาย วาจา ใจ เป็นทวาร เพราะความดีและความชั่วลอดเข้าไปถึงจิตทางนี้

ความชั่ว เป็น ทุกุจิต

ความดี เป็น สุขจิต

วิธีที่จะเข้าไป มีอาการไหวก่อน เรียกว่า “**วิมูญติ**”

กายวิมูญติ ไหวทางกาย

วจีวิมูญติ ไหวทางวาจา

มโนวิมูญติ ไหวทางใจ

อะไรบังคับให้ไหว ?

สังขาร คือ ความรู้สำนึกคิดปรุงแต่ง มี ๓ จำพวก คือ

๑. กายสังขาร บังคับทางกาย
๒. วจีสังขาร บังคับทางวาจา
๓. จิตสังขาร บังคับทางใจ

มีทางเกิดเป็น ๒ ฝ่าย

๑. **ฝ่ายทุกุจิต** เกิดจาก อวิชชา และอาสวะ เป็นดวงดำมืด เป็นฝ่ายชั่ว (ดำ) ภาคมาร คอยอำนวยความสะดวกให้มีดี

๒. **ฝ่ายสุขจิต** เกิดจากวิชชา และอนาสวะ เป็นดวงขาวใสซ่อนอยู่ในดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายมนุษย์ เป็นฝ่ายดี (ขาว) ภาคพระ อำนวยการให้สว่าง

เราจึงคอย บำเพ็ญสมาธิให้ดวงขาวใสปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกายเสมอ ประกอบแต่กุศลกรรม-
บถ ๑๐ เวลาจะตายถ้าตกไปอยู่ฝ่ายดำ เรียกว่า **หลงตาย** จะไปทุกคติ จึงเป็นการจำเป็นที่ต้องระวัง ให้
อยู่ฝ่ายขาว

ดังนั้นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จึงเป็นที่พึ่งอันสูงสุดของเราเท่านั้น